

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuißimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1634

De Orationibus. IX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40262

no Angelico in Votiuis beatæ Mariæ.
 a *Et Angelorum.*] *Burchard.* & merito, quia prima verba Hymni fuere primò prolata ab Angelis, *Luc. 1.*

b *Votiuia solemniter, &c.*] Suprà diximus cum Innocentio III. omitti Hymnum Angelicum in priuatis diebus, vt appareat differentia inter solemnitatem & commemorationem. Si ergo solemnitas adsit aliqualis; Vel ratione temporis, puta, quia Sabbatum dicatum beatæ Virgini; Vel quia eo die obiit ille, de quo dicitur Missa, quasi in eius Festo, licet non dicatur Officium, vt in *Cerimoniali suo Petrus Ruiz* notauit, & bene; Vel ratione causæ grauis, aut publicæ, conceditur Missis Votiuis Hymnus Angelicus. Æstimatur etiam solemnitas ratione loci, qua ratione Prinelegium dicitur fuisse datum sacrosanctæ Ædi B. Virginis Lauretanæ, vt ibidem in omnibus Missis B. Virginis dici queat *Gloria in excelsis*; & habetur in *Synodo vltima Lauret. tit. 11. num. 4. sub Card. Roma.* Res autem grauis ea est, pro qua conuenit totus Clerus cum Epi-

scopo: si tamen paramenta adhibeantur violacea, tunc non dicitur *Gloria*, neque *Credo.* & sacra Rituum Congregatio 19. *May 1607.* vtrumque declarauit: nisi in Dominica dicatur Missa Votiuia solemniter; quia tunc dicitur *Credo.* Quare ex dictis sublatum est Priuilegium de *Gloria in excelsis*, datum Minoribus ab Alexandro IV. & Sixto IV.

c *In Missis Defunctorum.*] Hoc notat *Amalar. lib. 3. cap. 44.* quia tunc non est locus latitiæ, quam indicat Hymnus Angelicus: sicuti nec in diebus luctus Aduentus, & Septuagesimæ ad Pascha.

Hoc loco addendum videtur, neque dici, *Gloria in excelsis*, in Vigiliarum Missis quæ veniunt infra Octauam, licet in Officio dictum sit *Te Deum*: quia hæc Missæ non concordant cum Officio. Et habetur hic ritus in Missali in Vigilia Apostolorum Petri & Pauli, & Assumptionis B. Virginis. continet enim Hymnus cælestem gloriam, ex *S. Thom. 3. p. 9. 83. art. 4.* quæ cum Vigilia non consonat.

De Orationibus. IX.

O Ratio & Collecta idem eiusdem vsus ab Apostolis, ex *Orig. Homilia 11. in Ierem.* explicat *Ordo Romanus*, quasi sit Collectio, vt Missa, & Missio; vel quòd ex diuinis Scripturis colligatur Oratio; vel quia dicitur super Collectam, id est, populum collectum, *Alcuin. vbi sup.* vel quia Sacerdos omnium preces in ea colligit, *Microb. c. 3.* vel quia astantes se debent colligere vt orent, *S. Bonauent. de Myster. Miss.* dicitur etiã Benedictio ab *Amalar. 2. cap. 9. ex 1. Cor. 14.* Breuis autem est, ne multum loquentes oremus,

Matth. 6. Docet *Dion. Epist. ad Demophil.* preces fieri ante mysteria. Orationes composuit *Ambros. ex Gemma lib. 1. c. 87.* & in Missali Romano multe sunt illius, vt suis locis indicabimus. à *Gelasio Papa* auctæ & limatæ fuerunt, ex *Sigeb. anno Dom. 487.* A *S. Gregorio* deinde, quibusdam additis, vel detractis, in ordinem & librum Sacramentorum redactæ, *V. Valasr. Strabo de Reb. Eccles. cap. 22.* & *Micrologus cap. 61.* Concilia, *Carth. III. can. 23.* *Mileuit. can. 12.* quibus aderat *S. Augustinus*, reijciunt non probatas.

1 **I**N *Festis Duplicibus dicitur una tantum Oratio, nisi facienda sit aliqua commemoratio, ut dictum est supra.*

Romana traditio vnam Orationem tribuit cuique Missæ, *Microl. cap. 4.* quia vnus Introitus, vna Epistola, vnum Euangelium, *Amalar. in Prolog.* *de diuinis Offic.* Vnum est Officium, *Radul. Propos. 23.* & fidei seu vnitatis Sacramentum denotat, *Innocent. III. lib. 2. cap. 27.*

2 *In Festis Semiduplicibus occurrentibus ab Octaua Pentecostes vsque ad Aduentum, & à Purificatione vsque ad Quadragesimam, dicitur secunda Oratio, A cunctis; tertia ad libitum.*

Sicut in Officio fiunt commemorationes de B. Virgine, sanctis Apostolis, S. Patrono, seu Titulari, & de Pace; ita in Missa dicitur secunda Oratio, *A cunctis*, cuius est auctor Innocentius III. *ex Duran. lib. 4. cap. 15.* in qua supradicta memorantur. nam littera N. nomen exigit Patroni, seu Titularis Ecclesiæ, vbi celebratur. tertia verò additur, quia impari numero gaudet Deus, *ex Innocentio III.* & tres dicendæ, in honorem sanctissimæ Trinitatis, *idem Innocent. ibidem;* vel quia Christus ter orauit in horto, *Microl. supra.* die quia in memoriam eius qui tertia die resurrexit, *Clem. lib. 2. Constit. cap. 63.* & tres approbat dici *Concil. Laodic. cap. 19.* Numerus impar est indiuisibilis, & vnionem hoc loco significat Ecclesiæ orantis. In tertia Oratio-

ne ad libitum, cauere debet Sacerdos pro sua modestia, ne coram Prælato suo, seu Principe, dicat Orationem quæ habet titulum, *Pro se ipso Sacerdote.* ita *Burchardus in Ordine celebrationis Missæ.*

Dices: Cur in Oratione, *A cunctis*, in qua continentur omnia suffragia, seu communes commemorationes Officij, ut dictum est, nulla mentio fit de Cruce, de qua in Officio? Respondeo, non semper fieri de Cruce in Officio commemorationem; & fuisset incommodum, modò eam demere, modò addere in Oratione, *A cunctis*, pro varietate Missæ ferialis, seu de Sancto. Deinde tota Missa commemoratio est de Cruce: qua etiam de causa tempore Paschali fit in Officio cõmemoratio de Cruce, non in Missa.

3 *In Festis Semiduplicibus occurrentibus ab Octaua Epiphaniæ vsque ad Purificationem, dicitur secunda Oratio, Deus qui salutis, tertia Ecclesiæ, vel pro Papa, Deus omnium fidelium.*

Secunda Oratio de B. Virgine ob eiusdem partum dicitur, vsque ad Officium Purificationis etiam translatum; tertia pro Ecclesiæ, vel pro Papa.

4 *In Festis Semiduplicibus à Feria quarta Cinerum vsque ad Dominicam Passionis, secunda Oratio de Feria, tertia, A cunctis.*

Secunda de Feria, de qua in Officio ob alias commemorationes & Suffragia quæ in eodem fiunt Officio.

D

5 In

5 *In Semiduplicibus à Dominica Passionis vsque ad Dominicam Palmarum, secunda Oratio de Feria, tertia Ecclesie, vel pro Papa.*

Omittuntur enim commemorationes in Officio, & consequenter etiam in Missa; tamen pro Ecclesia, vel eius capite, adhuc est orandum. Quòd si hoc tempore cantandæ sint duæ Missæ, de Festo, & de Feria, in Festo Semiduplici secunda erit, *Ecclesia*, vel *pro Papa*. neque dicitur tertia Oratio; ita Romæ fit: & minuitur numerus Orationum in Missa, sicut & suffragiorum in Officio. cuius rei causam *num. 8.* afferemus.

6 *In Festis Semiduplicibus ob Octaua Pascha vsque ad Ascensionem, secunda Oratio de S. Maria, Concede nos, tertia Ecclesie, vel pro Papa.*

In his, & sequentibus, quando in Officio cessant commemorationes de Sanctis, & de Pace, cessat etiam Oratio, *A cunctis*. Sed quia beata Virgo numquam cessat orare pro nobis, & Festa Filij sunt etiam Matris, neque à Sanctis quidquam obtinemus, quod à Deo per manus Mariæ prius non donetur; ideò tempore Paschali, infra Octauas Ascensionis, Corporis Christi, & Sanctorum, in eorumque Vigilijs, secunda Oratio est de beata Virgine; præterquam quod hoc Sacrificium de ea mundo fuit generatum, *Honorius in Gemma animæ lib. 1. cap. 104.*

7 *In Festis Semiduplicibus infra Octauas occurrentibus, secunda Oratio dicitur de Octaua, tertia, qua secundo loco infra Octauam ponitur.*

Sicut in Officio fit commemoratio de Octaua, ita & in Missa in secunda Oratione; & consequenter, quæ secunda erat, tertium obtinet locum.

8 *Infra Octauas Pascha, & Pentecostes, in Missa de Octaua dicuntur duæ tantum Orationes, una de die, alia Ecclesie, vel pro Papa.*

Valet hinc ea ratio quam affert *Durandus in Dominica de Passione*, in qua cessant Commemorationes Sanctorum in Officio; ut scilicet nostra intentio feratur in Christum solum, & spes nostra eleuetur ad vnicum eius singulare refugium. Addimus igitur in tempore Passionis, Paschatis & Pentecostes aliam Orationem tantum pro Ecclesia, vel pro Papa, pro quibus præcipuè orandum, nullo alio mediante Aduocato, neque beata Virgine; quia Christus & Spiritus paracletus sunt tunc temporis supremi & vnici Aduocati nostri. Si in prædictis occurrat Commemoratio de Sancto, non dicitur tertia Oratio, ad sensum Rubricæ.

9 *Infra alias Octauas, & in Vigilijs que ieiunantur (excepta Vigilia^d Natiuitatis Domini, & Pentecostes) dicuntur tres, una de die, secunda de sancta Maria, tertia, Ecclesie, vel pro Papa. Sed infra Octauas sanctæ Mariæ, & in Vigilia, & infra Octauam Om-*

nium.

num Sanctorum, secunda Oratio dicitur de Spiritu sancto, Deus qui corda, tertia Ecclesia, vel pro Papa.

Pro prima parte Rubricæ attulimus congruentem rationem in hoc eodem tit. num. 6.

d *Natiuitatis Domini, &c.*] Hæ Vigiliae habent rationem Festi Duplicis, & solemnioris.

e *De Spiritu sancto.*] Quia in prima Oratione vel explicitè, vel implicitè, vt in Vigilia & infra Octauam Omnium Sanctorum, Mariæ merita

imploramus; idè in secunda Oratione eam denuò inuocare non debemus. Sit igitur secunda de Spiritu sancto, qui eam obumbravit & secundam reddidit. Quem ritum viguisse apud aliquos in Officio paruo beatæ Virginis, vt post Orationem de beata Virgine fieret semper Commemoratio de Spiritu sancto, & de omnibus Sanctis, scribit *Radulphus Propos. 20.*

10 *In Dominicis infra Octauas occurrentibus dicuntur due Orationes, vna de Dominica, secunda de Octaua: & in die Octaua dicitur vna tantum Oratio, nisi facienda sit aliqua commemoratio.*

Ratio est, quia de Octaua fit Commemoratio in Dominica, tertia verò Oratio omittitur ad maiorem solemnitatem. In Octaua dicitur vna tantum Oratio, quia est Duplex Officium.

Accidit in Dominica priuilegiata

fieri tantum Commemorationem de die Octaua, quæ non transfertur; & tunc in Missa secunda Oratio erit de Octaua. Neque tertia dicitur; quia dies est Octaua, & nobilior quàm Dominica infra Octauam, in qua duæ tantum dicuntur.

11 *In Dominicis dicuntur tres, vt in Ordinario assignantur, quibusdam exceptis, vt suis etiam locis notatur.*

Causam habes ex *Clemente supra num. 2.*

Excipitur Dominica Passionis, in qua duæ tantum dicuntur, ob rationem supra allatam num. 8. Item Do-

minica Palmarum, in qua vna tantum Oratio, tit. 7. num. 1. Item Dominica in Albis, quæ vnicam habet Orationem, quia eius Officium est Duplex,

12 *In Festis Simplicibus, & Ferijs per annum, nisi aliter in proprijs locis notetur, dicuntur tres, vt in Semiduplicibus, aut^f quinque: possunt etiam dici 8 septem ad libitum.*

Plures tribus non dicuntur in Semiduplicibus, nisi ob Commemorat. f *Quinque.*] Propter quinquepartitam Christi passionem, *Microl. c. 4.*

g *Septem.*] Quia Christus in Oratione Dominicali septem instituit pe-

nitiones, *Microl. vbi supra.* vel ob septiformis gratiæ Spiritum, *Innoc. III. lib. 2. cap. 27.* Plures etiam possent dici; sed tædio essent audientibus, ex *Micrologo loco citato.* Contigit Romæ anno 1628. in Ecclesia Anglorum dici

octo Collectas de præcepto, nimirum de Festo S. Siluestri, de Dominica infra Octauam Natiuitatis, de quatuor Octauis, de quinta Octaua S. Thomæ titularis, & vltimam iussu Pontificis, *Deus refugium.*

Ad libitum verò hoc loco non si-

gnificat tamen, quòd quascumque velis Orationes dicas, sed eas prius, quæ in Rubricis assignantur, pro secunda, vel tertia; & tunc supra illas, quæ tibi magis placent, addere poteris alias cum debito ordine, & numero.

- 13 *In Ferijs Quatuor Temporum, & ubi plures leguntur Lectiones, huiusmodi plures Orationes dicuntur post vltimam Orationem ante Epistolam, ut suis locis in Proprio Missarum de Tempore.*

Leguntur enim plures Lectiones in Ferijs quartis & Sabbatis Quatuor Temporum; præterea in Feria quarta ante Sabbatum, *Sientes*, Domin. Quadrages. & in Feria quarta maioris Hebdomadæ. Quia ve-

rò Epistola magis attinet ad Sacrificium Missæ, quàm Lectiones præcedentes, ideirò multiplex Oratio, quæ ad Sacrificium propiùs accedit, immediatè ante Epistolam collocari debet.

- 14 *In Missis Votiuis, quando solemniter dicuntur pro re graui, vel pro publica Ecclesie causa, dicitur vna tantum Oratio: sed in Missa pro gratiarum actione additur alia Oratio, ut in proprio loco notatur. In alijs autem dicuntur plures, ut in Festis Simplicibus.*

Vnitas Orationis dicit & significat solemnitatem, ut in Duplici patet. In Missa verò pro gratiarum actione additur alia per modum commemorationis cum distinctione à prima, ut notauimus supra tit. 7. n. 7. & est Burchar.

In Votiuis priuatis secunda Oratio est, de quo fit Officium; tertia erit ea, quæ secundo loco dicitur in Missa de Officio; exceptis Votiuis ijs de quibus numero sequenti. Oratio pro gratiarum actione secundo semper loco dicitur.

- 15 *In Votiuis B. Mariae secunda Oratio dicitur de Officio illius diei, & tertia de Spiritu sancto: sed in Sabbato, quando de ea factum est Officium, secunda Oratio erit de Spiritu sancto, tertia Ecclesie tue, vel pro Papa. ^h In Votiuis de Apostolis, quando ponitur Oratio *A cunctis*, eius loco dicitur Oratio de S. Maria, *Concede nos famulos.**

Orationem de Spiritu sancto conuenire Missæ beatæ Virginis, diximus hoc eodem tit. num. 9. & semper dicitur, quia est Rubrica generalis, etiam tempore Aduentus, Passionis, & Paschali, in quibus assignatur in alijs Missis Oratio, *Ecclesie*, vel *pro Papa.*

^h *In Votiuis de Apostolis, &c.* Non

dicitur Oratio, *A cunctis*, ne fiat noua mentio Apostolorum Petri & Pauli; nam de his Apostolis tantum Rubrica loquitur: ne verò pereat deinde memoria beatæ Virginis, quæ habetur in ommissa Oratione *A cunctis*, dicitur eius loco *Concede*, de sancta Maria.

In alijs autem temporibus, quando

do non dicitur *A cunctis*, nulla acci-
dit mutatio.

Quæres, An similem ob causam in
Missâ Votiuâ de Patrono, seu Titulari,
qui nominatur in litera N. in Oratio-
ne *A cunctis*, debeat fieri similis mu-

tatio Orationum. Respondeo, satis
esse in eo casu, vel tacere in Oratione,
A cunctis, nomen Patroni, seu Titu-
laris, ne de eodem bis fiat mentio in
Collectis, vel nominare poteris vice il-
lius alium pro tua deuotione.

16 *Si cum plures dicuntur Orationes, occurrat fieri i commemorationem
alicuius Sancti, ea ponitur secundo loco, & tertia Oratio dicitur,
quæ aliàs secundo loco dicenda erat.*

i *Commemorationem.*] Intellige hîc
Commemorationem Sancti, non ad
libitum Sacerdotis, sed eam quæ fa-
cta est in Officio, vt in Sabbato, quan-
do fit Officium beatæ Mariæ Virginis
cum commemoratione Festi Simplicis;
tunc enim Oratio de Spiritu san-
cto erit tertio loco dicenda, quod va-
let etiam in Missis non Votiuis, vt di-
ctum est supra iij. 7. num. 5.

Atque hinc ille ritus non satis pla-
cet dicendi quatuor Orationes in Do-
minicis, & Ferijs Quadragesimæ, pri-
ma de Feria, secunda de Vigilia, vel
Festo Simplici, tertia, *A cunctis*, quar-
ta, *Omnipotens*: vel adde quintam, vel
deme quartam, vt dictum est supra
num. 12.

Accidit etiam, à Superiore decerni
pro publica causa quotidie dicendam
Orationem, *Deus refugium nostrum*,
seu aliam; & tunc vel dicitur loco ter-
tiæ ad libitum; vel addatur vti com-
memoratio in Duplicibus, Semidupli-
cibus, & Dominicis. Sacra Rituum
Congregatio die 28. Augusti 1627.
omitti decreuit regulariter prædictam
Orationem in Festis primæ classis: in
alijs verò secundæ classis, communior

vsus insigniorum Ecclesiarum Urbis
est, vt neque dicatur in Missis priuatis,
nedum in solemnibus, à qua sola exclu-
ditur commemoratio de Festo Sim-
plici. quæ consuetudo mihi placet.
Ita verò addatur hæc Oratio, vt nulla
omittatur ex ijs, quæ in Missali cui-
que Missæ singillatim & nominatim
assignantur: imò in ijs, in quibus ter-
tia est ad libitum, potes eam dicere, &
addere, *Deus refugium*; ea ratione ta-
men, vt serues debitum numerum, vi-
delicet, quatuor in Dominicis, & Se-
miduplicibus, quinque in Simplicibus,
ferialibus & Votiuis, iuxta su-
periores Rubricam num. 12.

In Missa de Sancto, qui titulus est
Altaris, de quo tamen non recitatur
Officium, sed Missa tantum, ad eius-
dem Altare, in die Festo illius (quia
non debet omitti Oratio eius de quo
fit Officium) conuenit vt tertia sit
Oratio, quæ aliàs secundo loco tunc
temporis dicenda foret. Est enim hæc
Missâ ex Votiuo & festiuo mixta. Ex
Votiuo, quia discordat ab Officio; ex
festiuo, quia eo die obiit Sanctus de
de quo Missâ: & ideo dicitur in ea
Hymnus Angelicus, vt supra diximus.

17 *In conclusione Orationum hic modus seruatur. Si Oratio dirigatur ad
Patrem, concluditur, Per Dominum nostrum, &c. Si ad Filium, Qui
Quis & regnas cum Deo Patre. Si in principio Orationis fiat mentio*

Fily, concluditur, Per eundem Dominum nostrum. Si in fine Orationis, eius fiat mentio, Qui tecum viuit. Si facta sit mentio Spiritus sancti, in conclusione dicitur, In unitate eiusdem Spiritus sancti, &c. Alia quoque in dicendis Orationibus seruentur, quæ superius in Rubrica de Commemorationibus dicta sunt.

Oratio ad Patrem vt plurimum dirigitur, iuxta doctrinam Christi, *Matth. 6. & Ioan. 16. & ex Decr. Carthag. Conc. cap. 23.* & tunc conclusio fit hoc modo, *Per Dominum nostrum Iesum Christum.* quod sumptum est ex Epistola ad Romanos 5. *Innoc. III. lib. 2. cap. 26.* Rarò ad Filium dirigitur, nec antiquitus, vt notat *Bellarmin. de Miss. lib. 2. cap. 16.* vt Filius etiam credatur Deus: & eo casu conclusio fit, *Qui viuis, & regnas.* Numquam de facto ab Ecclesia ad Spiritum sanctum in Missa Collecta dirigitur; quia donum est, & à dono non petitur donum, sed à donatoribus, à quibus ille procedit, *Durand. lib. 4. cap. 15.* diriguntur tamen Hymni & Sequentiæ ad eum; & possent etiam dirigi Collectæ, quod Ecclesia non fecit adhuc.

Reliqui conclusionum modi per se patent, & qua de causa variandi, vt nimirum concinant sensui Orationis vltimæ, ex *Nau. de Oration. cap. 19. num. 169.* quam concludunt. Si ad ipsam Trinitatem dirigitur Oratio, dicitur, *Qui viuis, &c.* ne videatur separari Christus à Trinitate.

Hoc autem est commune omnibus conclusionibus, vt mentio in ijs fiat semper sanctissimæ Trinitatis; vt intelligamus, nullum fieri præiudicium reliquis diuinis Personis, quæ in Oratione taceri videntur, dum consummatio ostendit, nullum esse discri-

men in Trinitate, *Fulgen. lib. 2. ad Monimum. quest. 1.*

In unitate Spiritus sancti Deus, ita legendum esse, non autem præponendam vocem Deus, tradit ex Romana auctoritate *Radulph. Propos. 23.*

Additur Amen in fine, vt communem Orationem, quam Sacerdos obtulit, omnes confirmet, *idem ibidem.* meminitque huius ritus respondendi Amen *S. Augustinus Epist. 178. & Tract. 41. in Ioan.* & quia vox Hebræa est, quæ significat apud nos idem quod fiat, in preceationibus vsurpata est Apostolorum tempore, *1. Cor. 14.* tam à Græcis quàm à Latinis, & nunquam fuit mutata; vt alia etiam retinentur Hebræa, ob causas paulò infra recensendas. Significat etiam *verum est, Orig. Tract. 35. in Matth. Ambr. de ijs qui inicianur mysterijs lib. 1. cap. 9.* & in hoc sensu concordat Amen cum Orationis potiùs conclusione, quàm cum Oratione; quasi affirmet populus, verum esse, regnare Deum in unitate Spiritus sancti, *Innocen. III. lib. 2. cap. 26. Durand. lib. 2. cap. 17.*

Notat *Nauarrus de Orat. cap. 19. num. 171.* conclusionem abbreviari, & dici, *Per Christum Dominum nostrum:* quod in Canone fit, quando scilicet non præcedit, inquit ille, *Dominus vobiscum.* quod verum est vt plurimum, non autem semper.